

אוניברסיטת בר-אילן

תאריך עדכון: 19/3/18

שם ומספר הקורס: מתודיקה של הוראת התיפוף

סוג הקורס: סדנה

4744901

שנת לימודים: תשע"ט סמסטר: ב' היקף שעות: (2-0)

שם המרצה: מוחמד כלף mkhalafc@gmail.com

מועד הקורס: ס"ב יום ד' 18-20

א. מטרת הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

- 1) הסטודנטים יפתחו מיומנות בהוראת דרבוקות בקבוצה בקרב תלמידי בית הספר היסודי וחס"ב
- 2) הסטודנטים יכירו תבניות ריתמיות שכיחות במוזיקה הערבית האומנותית
- 3) הסטודנטים ייחשפו לז'אנרים מרכזיים בעולם המוזיקה הערבית
- 4) הסטודנטים יתוודעו למערכת המודאלית "מקאמאת" המהווה בסיס לקיום המוזיקה הערבית

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

הקורס יתמקד בתבניות ריתמיות של המוזיקה הערבית המצרית המהווה יסוד להוראת המוזיקה הערבית אומנותית. משום שאנו חיים במזרח התיכון במדינה בעלת אופי תרבותי מאד הטרוגני, והמוזיקה הערבית היא חלק בלתי נפרד מתרבותנו, יש צורך בהרחבת והעשרת הסטודנטים בידע תיאורטי- מעשי מעולם המוזיקה הערבית. תהליך פיתוח הדיסציפלינה בהשראת שיטות מערביות יכול לגרום לפיתוח הזדמנויות רבות ליצירתיות יחודית בקרב הסטודנטים המשתתפים בקורס.

הקורס ישלב שני היבטים בו זמנית. ההיבט התיאורטי וההיבט הפרקטי-יישומי בחשיפה כוללת לתכני המוזיקה הערבית. במפגשים נעלה נושאים כגון: המערכת המודאלית והאופי של המקאם, חשיפה לז'אנרים מרכזיים במוזיקה הערבית כגון: סמאעי, דולאב ולונגה, כמו כן תהיה התייחסות מיוחדת לפדגוגיה של הוראת הדרבוקה. אחרי שנבין את המשמעות של התבניות הריתמיות וההתייחסות להקשר התרבותי - חברתי של כל תבנית, נלמד לבצע מספר תבניות בסיסיות ומתקדמות בכיתה ונדון בפדגוגיה של הוראת הדרבוקה לבית ספר יסודי בקבוצות. במהלך השיעורים נדגיש את שיטת הדמיון בהוראת התבניות הריתמיות.

במהלך השיעורים ילמדו הסטודנטים יצירות אינסטרומנטליות, ירכשו כלים להתמודדות עם יצירות אלו בצורה כללית וילמדו שיטות להוראת היצירות האלו תוך דגש על השינויים בתבניות הריתמיות בתוך היצירות.

**מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)
הרצאות, סדנאות, האזנה למוזיקה, צפייה בסרטונים קצרים.**

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1-2	סקירה כללית על המוזיקה הערבית ממבט היסטורי-תיאורטי.		
4-8	המקאם ממבט תרבותי- תשעה מקאמאת ראשיים במוזיקה הערבית. זיהוי וכתביה של המקאמאת- הכתבה מלודית של קטעים קצרים מתוך האזנה.	Touma, Habib Hassan (1971). "The Maqam Phenomenon: An Improvisation Technique in the Music of the Middle East." <i>Ethnomusicology</i> , 15: 38-48.	
9-11	ז'אנרים שכיחים במוזיקה ערבית וקשר תרבותי עם המוזיקה העותמאנית- התמקדות בז'אנר הסמאעי ז'אנר הלונגה תוך התייחסות לתבניות ריתמיות שעליהם מבוססים ז'אנרים אלו.		
13-8	שיטות להוראת דרבוקה בקבוצה (סולן ותפקידים אחרים)	ברלין, פ., טובה. <i>להיות מורה, פרקים בהוראת מוזיקה</i> . ירושלים, דפוס רפאל חיים הכהן, 1978. (עמ' 15-52)	1) תרגול קריאת קצב- מקצבים 2) תרגול בגוף (טכניקת תיגוף כהקדמה לביצוע בדרבוקה) 3) הכרת כלי ההקשה במוזיקה המזרחית 4) הוראת הכלי- כיצד מבינים

<p>ומקנים תבנית רתמית? כיצד מזהים כישרון לקצב אצל תלמיד? כיצד בונים יצירה על סמך תבנית ריתמית ומקאם? התלמידים יתבקשו להלחין יצירה (בקבוצות) ולהלחין קטעי מוזיקה קצרצרים המבוססים על שני מקאמאת לכל היותר.</p>	<p>מוזיקה, קוארדינציה ותוכנית הלימודים- עדי סולקין מתוך ספר נוף צליל 1999: שחר, נתן ואחרים. נוף- צליל, יחידת הוראה במוזיקה בגיל הרך. תל אביב: מכון מופ"ת, 1999.</p>		
		סיכום	14

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין. קורס חובה למסלול תעודת הוראה במוזיקה, ניתן אחת לשנתיים

חובות / דרישות / מטלות:

נוכחות, מטלה ורפרט

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר):

10% נוכחות והשתתפות פעילה במפגשים

30% הגשת מטלת אמצע סמסטר

30% רפרט בזוגות: על התלמידים להכין קטע מוזיקאלי הכולל הלחנה על בסיס מקאם- בדגש על התבניות הריתמיות.

30% מבחן לימוד וביצוע (בשירה או בנגינה) של שני מקאמאת (ביאת וראסת)

ד. **ביבליוגרפיה:** (חובה/רשות) פריטי קריאת חובה מסומנים ב *

Al-Faruqi, Lois Ibsen. (1975). Ornamentation in Arabian Improvisational Music: A study of Interrelatedness in the Arts. *World Music*, vol. 20 (1), pp. 17- 28.

Bakloul, M. Michel. Classical Riqq technique. Mel Bay Publications, 2011.

Campbell P. Shehan, Scott-Kassner, Carol. *Music in Childhood: From Preschool through the Elementary Grades*, 3rd ed., enhanced edition. Boston: Schirmer, 2010.

Elsner, Jürgen, and Linda Fujie. "Listening to Arabic Music." *The World of Music*, vol. 39, no. 2, 1997, pp. 111–126. www.jstor.org/stable/41699151.

Racy, J., Ali. *Making Music in the Arab World: The Culture of Tarab*. New York: Cambridge University Press, 2003.

Scott L. Marcus. "Modulation in Arab Music: Documenting Oral Concepts, Performance Rules and Strategies." *Ethnomusicology*, vol. 36, no. 2, 1992, pp. 171–195. www.jstor.org/stable/851913

* Shiloah, Amnon. *Music in the World of Islam: A Socio-Cultural Study*. Jerusalem: The Institute for Israeli Arab Studies in Van Leer Jerusalem institute, 2001.

* Touma, H. Hassan. "The Maqam Phenomenon: An Improvisation Technique in the Music of the Middle East." *Ethnomusicology*, vol. 15, 1971, pp. 38-48.

* Touma, H. Hassan. *The music of the Arabs*. Portland: Amadeus Press, 2003.

Wright, Of. "Arabic Music." *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, vol. I, 2001, pp. 792-819.

ברגר, יעל. מוזיקה לכל, גישה לחינוך מוזיקאלי בהשראת תורתו של זולטאן קודאי. ירושלים: קסת הפקות והוצאה לאור, 1988.

* ברלין, פ., טובה. להיות מורה, פרקים בהוראת מוזיקה. ירושלים, דפוס רפאל חיים הכהן, 1978.

יריב, תומר. מסע לעולם כלי ההקשה, לימוד יסודות כלי ההקשה ליחידים ולקבוצות. ל.מ: טרמולו, 2017.

כהן, דליה. התבוננות וחוויה בחינוך המוזיקאלי. ירושלים: הוצאת האוניברסיטה העברית, 1990.

עמירן, פ., עמנואל. רמזורים ותווי בחינוך מוזיקאלי, פרקים בדרכי הוראת המוזיקה בבית הספר ובגן הילדים. תל אביב: שריף ושות', 1974.

* שחר, נתן ואחרים. נוף-צליל, יחידת הוראה במוזיקה בגיל הרך. תל אביב: מכון מופ"ת, 1999.

ה. שם הקורס באנגלית:

Methodology of Teaching Rhythm